

Vojko Devetak

SUSRET IZRAŽEN MOLITVENIM KRETNJAMA

U svetoj liturgijskoj stvarnosti sudjeluje čitav čovjek, ljudska osoba. Čovjek ne bi bio čovjek kad ne bi svoje nutarnje misli i osjećaje izražavao vanjskim činima i pokretima. Liturgijske kretnje uvijek imaju funkcionalni i znakoviti aspekt. Neke su pretežno funkcionalne, a neke pak pretežno znakovite.

Liturgijske kretnje kao specifični način govora i kao naravna pratnja riječi naglašavaju i upotpunjavaju poruku izraženu riječima. Riječi popraćene kretnjama obogaćuju poruku. Takve su na primjer kretnje kad svećenik širi ruke prema zajednici da je pozdravi; kad diže ruke na molitvu; kad pruža ruke nad žrtvene darove da na njih zazove Duha Svetoga koji će ih posvetiti; kad zajednica sklapa ruke; kad se udara u prsa priznavajući svoju grešnost i izražavajući kajanje; bratski cjelov mira. Zatim imamo kretnje kao što je poljubac oltaru, Evandelju, križu na Sveti petak, razni nakloni kojima se izražava poštovanje. Simbolične kretnje kojima se izražavaju različite stvarnosti, kao što je npr. pogled prema nebu, svetoj slici, Euharistiji. Tu pripadaju i praktične kretnje koje se mogu uzeti i u svom simboličnom značenju, npr. pranje ruku, lomljenje kruha, pružanje ruku ili jezika za primanje pričesti itd. U dijelogu svetog susreta posebnu vrijednost imaju pokreti rukama.

Liturgijske kretnje, kad ne bi bile spontane, neusiljene, samonikle, ili ako bi se vršile iz navike, tako da ne bi izražavale osjećaje srca i ne bi govorile nutarnjim jezikom duha, bile bi lažne i besmislene. Nesmiju to biti nezgrapne kretnje već duboko pobožne koje će jezikom vjere govoriti i slučajnim sudionicima.

Liturgijski cjelov

Cjelov u liturgiji susrećemo vrlo rano. To je znak poštovanja i klanjaja. Starozavjetne knjige govore o cjelovu koji se šalje rukom (Job 31, 27). Često se susreće u liturgiji i u pučkoj pobožnosti. Puk je ljubio razne posvećene predmete, prag od crkve, križ itd. Do obnovljene liturgije cjelivalo se patenu, kalež, odjeću, predmete koje se pružalo

misniku, križ, biskupov prsten, često se ljubio oltar. Danas u liturgiji ljubi se oltar u misi dva puta, te jedanput knjiga Evandjelja. Ukoliko cjelov ne odgovara etničkom ambijentu biskupove konfekcije mogu ga zamijeniti nekom drugom prikladnom kretnjom.

Bratski cjelov mira

Cjelov mira prastar je liturgijski obred. Kristova opomena: »Ako doneseš dar svoj na žrtvenik i tu se sjetiš da ti brat ima nešto protiv tebe, ostavi dar tu pred žrtvenikom, hajde i najprije se izmiri s bratom, pa onda daži i prinesi dar svoj« (Mt 5, 23 sl.), sigurno je utjecala da se u kršćansku zajednicu uvede obred bratskog mira u času kad je pristupala oltaru. Sv. Pavao često poziva: »Pozdravite jedan drugoga svetim cjelovom« (Rim 16,16; 1 Kor 16,20). Kao liturgijski čin, kako svjedoči sv. Justin, nalazimo cjelov već u II stoljeću. »Završivši molitve-veli Justin - međusobno dajemo poljubac mira«. U svim kršćanskim liturgijama Istoka i Zapada nalazimo diskretni oblik bratskog cjelova. To je bio vrlo cijenjen obred. Izmjenjivao se na razne načine između cijele Božje obitelji. Ta duboko familjarna kretnja bila je uvjerljivi znak bratskih osjećaja.

Sv. Augustin lijepo tumači njegovo značenje: »Poslije Gospodnje molitve kaže se: 'Mir s vama', a kršćani se ljube svetim cjelovom. To je znak mira. Neka bude u savjesti ono što usne pokazuju. To jest, kao što se tvoje usne približavaju usnama brata, tako neka se tvoje srce ne udalji od njegova srca«. — »Veliko otajstvo, cjelov mira. Cjeluj s ljubavlju. Ne budi Juda: Juda, izdajnik, u srcu je kovao zamke. Možda je netko zlo raspoložen prema tebi, i ne možeš ga prekoravati i uvjeravati, obavezan si da ga podnosiš. U svom srcu ne vraćaj mu zlo. On mrzi, ti ljubi: tako možeš cjelivati duše«.¹

Cjelov mira posebno je bio cijenjen kad se davao navokršteniku, novom bratu koji je ulazio u kršćansku zajednicu braće i sestara. Cjelov mira dijelio se u euharistijskom slavlju, u obredu svećeničkog ređenja između biskupa i ređenika, između braće pri zavjetovanju redovnika, između vjerenika pri sklapanju ženidbe. S katakumenima nije se izmjenjivao jer oni još nisu »sveti«.

Tijekom liturgijskog razvoja ovaj obred vršio se u raznim dijelovima mise: poslije službe Riječi, ili iza molitve Gospodnje, ili — kao danas — prije Pričesti. Obično bi đakon pozivao vjernike na taj obred. Obred je počimao od svećenika predsjedatelja koji ga je primio od Krista i prenosio se na prisutne i izmjenjivao se između susjeda i susjeda u zajednici. Taj se obred vršio u savršenoj skladnosti sve do XIII stoljeća.

Kad je prvotna kršćanska jednostavnost i čistoća običaja počela slabiti a cjelov mira zlorabiti, uvedene su restrikcije i drugi neprikladni nadomjesci. Cjelov se izmjenjivao između muškaraca i muškaraca, iz-

¹ Sermo 227, PL 38, 1101; 1247.

među žena i žena, ili bi jedni drugima ljubili ruku umotanu u platno, ili bi diskretno jedni drugima dodirnuli prste, odnosno izrazili znak mira stiskom ruke. Cjelov mira vršio se između klera bratskim zagrljajem, ili bi se prenosilo iz ruke u ruku razne predmete: Evanđelistar, križ, »pločica mira«, pa bi se to ljubilo. Taj je obred negdje čak zamijenio i pričest. I svi ti razni nadomjesci postali su predmet nereda, lakomislenosti i praznovjerja pa je potpuno ukinut. Još se bio zadržao jedino među klerom.

Liturgijska obnova uvela je ponovo taj obred, jer bratska ljubav nije privilegij klera. Ljubav je svrhunaravna i sakramentalna. Od Boga dolazi, a on jednako ljubi sve ljude. Stoga i vjernici trebaju pokazivati i iskazivati jedinstvo ljubavi s Bogom i s braćom.

To je obred pun smisla i dubokog značenja pa ga treba vršiti iskreno, srdačno, diskretno i dostojanstveno bez ikakve teatralnosti. Način vršenja ovisi o etničkoj i kulturnoj sredini. Hoće li se vršiti i kako će se vršiti kod nas prepušteno je razboritosti pojedinih biskupa, i to »ad experimentum«. Inače je kod nas općenito zabranjeno svako grljenje i ljubljenje (MR str. 6.)

»Onaj zagrljaj koji se širi i prostire u zajednici počevši od oltara i izgleda kao da se želi proširiti na čitav svijet vrlo je izrazit simbol. Dobiva se dojam da ono rasipanje božanske Agape, koja — počevši od svog najizrazitijeg čina, pashladnog otajstva (»tako je Bog ljubio svijet...«) — postaje vidljiva, zahvaća ljude i u njima budi samo jedan mogući odgovor: kršćansku agapu koja se izražava vertikalno u totalnom predanju Ocu, i horizontalno u plemenitom predanju braći.«²

Kađenje

Klađenje je znak molitve i iskazivanja časti svetim stvarima i osobama. Obred kađenja nalazimo u širokoj upotrebi kod Hebreja i kod poganskih religija. U najranijoj liturgiji Izraela susrećemo upotrebu tamjana pri prinošenju žrtava (Izl 30,1; Lev 2, 1, 15 sl; 16, 12 sl.). U jeruzalemskom hramu palio se tamjan, a Veliki svećenik nije mogao započeti službu bez upotrebe kadionika (Lev 16, 12; usp. Lk 1,9 sl.). Paliti tamjan pred poganskim bogovima bio je znak pristajanja uz poganstvo i stoga se prva Crkva kroz dugo vremena ustručavala u svojoj liturgiji upotrebljavati tamjan, iako su vrlo dobro znali za Malahijino proročanstvo da se Jahvi »na svakom mjestu prinosi kâd« (1, 11). Tertulijan pak uči da krišćanin Bogu prinosi izvrsnu žrtvu, a ne zrno tamjana, suzu arapskog stabla;³ a sv. Augustin da ne idemo u Arabiju tražiti tamjan, jer žrtvu hvale Gospodin od nas traži.⁴

Kršćani su počeli upotrebljavati tamjan ne u liturgijske svrhe već jedino da namirišu ambijent, osobito prigodom pogreba. U tu svrhu

² M. MAGRASSI, *Il nuovo rito della Messa*, Cal, Roma 1969, str. 56.

³ *Apolog.* 30, *De Idol.*, XI, 2.

⁴ *Enarr. in Ps.* 49, 14.

car Konstantin darovao je lateranskoj krstionici zlatni kadionik. Pri svečanom ulazu pape u crkvu, prema dvorskom ceremonijalu, uveo se običaj da se pred papom nosi kadionik. Tek u IX. stoljeću, za vrijeme Karolinga, počeo se upotrebljavati tamjan u liturgiji na temelju starozavjetnih običaja.

Religiozni simbolizam kađenja uzet je iz psalma 141, 2 u kojem mirisni oblak simbolizira uzdizanje molitve Bogu, i iz Otkrivenja gdje se spominju zlatne čaše pune kâda u rukama Staraca koje simboliziraju »molitve svetih« (5, 8). »Tako je tamjan postao 'sveti oganj', izraz uzdizanja srca moleće zajednice Bogu, ali u isto vrijeme, na svoj način, i sveti predmet, donosilac božanskih blagoslova, posebno ako je bio od Crkve blagoslovljen«. ⁵ Najprije se kađenje upotrebljavalo pri ulaznom obredu, a onda se počelo iz počasti kaditi prinosne darove, knjigu Evanđelja, križ i osobe. Kad se u XIV. stoljeću uvelo podizanje i izlaganje Euharistije za klanjanje, kađenje Presvetog Sakramenta smatralo se najvažnijim. Pri stavljanju tamjana na žeravicu molile su se posebne molitve, koje je liturgijska obnova ispustila te se danas pri kađenju ne moli ništa, jer već samo kađenje ima svoj molitveni simbolizam.

U kasnom srednjem vijeku kao da se zaboravilo na prvotnu svrhu kađenja pa se tom obredu davao ilustrativni karakter, tj, da je kađenje sredstvo i pomoć protiv zlog utjecaja sotone. Međutim, stav je Crkve da djelotvornost egzorcizma ne dozali iz nutarnje vrijednosti tamjana, već od blagoslova Crkve koji tamjan čini faktorom posvećenja. To je i smisao kađenja pri blagoslovinama.

Misal Pija V. donio je i odredbe na koji način treba kaditi križ, relikvije, Evanđelistar, oltar i Euharistiju. Svećenika se kadi jer djeluje u osobi Isusa Srista, a vjernike kao udove mističnog Kristova Tijela.

Molitvene kretnje ruku

Uzdignute i raširene ruke

Moliti uzdignutim i raširenim rukama prakticiralo se od najstarijih vremena. Tu molitvenu kretnju nalazimo u starozavjetnim i novozavjetnim spisima. Taj stav u prvoj Crkvi vršio se okrenuvši se prema istoku, tj. prema Kristu Suncu koji rasvjetljuje svakog čovjeka, prema uskrsnom Kristu i prema Kristu slavnom koji će, kako misle, po riječima Pisma doći »sličan munji što sijevne na istoku« (Mt 24, 27). Taj stav podsjeća na raspetog Krista i na Krista koji na rastanku blagoslivlje svoje apostole uzdignutim rukama (usp. Lk 24, 50). Ta kretnja bila je dugo vremena kretnja svih vjernika. Već u katakombama nalazimo slike u takvim stavovima, tzv. »orantes«.

⁵ J. A. JUNGMANN, *Missarum sollemnia*, I, Torino 1961, str. 261.

Moliti uzdignutim i raširenim rukama danas je to stav predsjedatelja zajednice u ulozi posrednika. U starini svećenik je zauzimao takav stav samo u onim molitvama koje je molio u ime zajednice: molitve, predslovlja, euharistijsku molitvu i Gospodnju molitvu. Uzdignute ruke simboliziraju molitvu koja se diže k nebu; raširene Raspetoga u čije se ime kršćanin predstavlja Bogu; označavaju i želju svećenika koji se sjedinjuje s pukom i uključuje ga u molitvu.

Raširene ruke su znak predanja Božjoj volji, spremnosti prihvatiti Božju poruku. Ta je kretnja kršćanima bila vrlo mila, a vršili su je pobožno, diskretno i čedno. Taj stav zadržao se i danas u molitvama redovnika, a nalazimo je i kod puka.

Sklopljene ruke

Sklopljene ruke pri molitvi danas je zajednički i najredovitiji stav svećenika i vjernika. Ta kretnja uvedena je u liturgiju tek u XII. stoljeću. Podrijetlo ove simbolične kretnje pobožnosti i odanosti je iz germanske tradicije, zapravo to je transpozicija znaka vjernosti s kojim je vazal svom gospodaru iskazivao vjernost i pokornost. Slična kretnja na dalekom istoku znak je sabranosti koja pomaže čovjeku da u sebi traži Boga. Taj stav bez sumnje izražava razmišljanje, koncentraciju, svijest i pažnju na ono što se zbiva u intimnosti vlastite duše. Dlan uz dlan nije samo znak već i sredstvo duhovnosti i intenzivnog razmišljanja.

Udaranje u prsa

Udaranje u prsa simbolizira i izražava unutarnje kajanje zbog grijeha čiji je korijen u srcu. Ta je kretnja bila udomaćena i kod Hebreja i kog pogana. Sv. Luka pripovjeda nam o cariniku koji se udara u prsa (18, 13) i svjetelini koja se pri dramatičkim pojavama Kristove smrti »vratila kući udarajući se u prsa« (23, 48). Kršćani su brzo usvojili tu kretnju i s njom, izgovarajući adekvatne riječi, izražavali svoje kajanje. Sv. Augustin veli da ta kretnja označava i slavljenje Boga. U današnjoj liturgiji vrši se rjeđe nego prije. U misi obavlja za vrijeme moljenja Ispovijedi i prije pričesti.

Polaganje ruku

Polaganje ruku na ili nad glavu, na ili nad stvari najstarija je liturgijska kretnja. Nalazimo je kod poganskih religija i u hebrejskom bogoslužju. Ruka je, kao jedan od najglavnijih udova, sinonim snage i moći, odatle i govor o »desnici Gospodnjoj«. U umjetnosti često nailazimo na naslikanu ruku u oblacima, s čime se željelo simbolizirati nebeskog Oca koji blagoslivlje i pomaže ljudima, a ponekad i kažnjava. U starozavjetnoj liturgiji ruke su se polagale u obredima žrtvovanja, pri ređenju levita, pri blagoslovima. Krist polaganjem ruku blagoslivlje

djecu, ozdravlja bolesnike, a vjerojatno je to učinio i u obredu Zadnje večere. To što je Krist polagao ruke dostatan je razlog da se ta kretnja primijeni u liturgiji, a da se ne kvalificira kao plagijat poganskog podrijetla i da se ne promatra kao nekakav magičan znak koji nepogrešivo djeluje bez nutarnje dispozicije subjekta. Djela apostolska jasno govore da su apostoli na krštene polagali ruke i podjeljivali im Duha Svetoga, i da su tom istom kretnjom posvećivali nove službenike oltara.

Polaganje ruku najvažnije je pri dijeljenju sakramenata Potvrde i Svetog reda. Kod Potvrde označava usavršavanje kršćanske inicijacije podjelom darova Duha Svetoga. Kod Svetog reda označuje prenošenje posebnih ovlasti ljudima koje je Bog odabrao. S vremenom je ta kretnja ušla i u obrede drugih sakramenata, ali ne kao bitna već kao sporedna. U euharistijskom slavlju, pri podjeli katakumenata, krštenju, u obredu pomirenja grešnika, bolesničkom pomazanju nalazimo obred polaganja ruku. U prvom mileniju Crkve općenito je prevladavalo polaganje ruku kao blagoslovna kretnja, koju je — najprije u galskim zemljama — zamijenio znak križa. Inače polaganje ruku ima široku upotrebu: kod posvećenja djevica, blagoslova opata, u egzorcizmima, u blagoslovima osoba i stvari.

Obred se vršio raznoliko, ali svojom kretnjom bio je živi govor. Polagala se, pružala ili držala ispružena desna ruka ili obe ruka nad osobe ili stvari koje su se posvećivale ili blagoslivljale, ili bi se rukama doticalo osobu, odnosno predmet.

S obzirom na različit obred različito je i značenje polaganja ruku. Obred može označavati: zazivanje Duha Svetoga, podijeljivanje njegovih darova, posvećivanje, izabranje, davanje karizama, predavanje vlasti, opraštanje grijeha, stavljanje pod Božju zaštitu, određenu službu, zaklinjanje ili čišćenje od zloga duha, blagoslivljanje.

Ruke se polažu ili šutke, bez riječi, ili uz znak križa, ili uz molitvenu formulu koja precizira smisao i značenje dotičnog obreda. Polaganje ruku u nekim je obredima rezervirano biskupu (Potvrda, Ređenje); u nekim biskupu i svećenicima kolektivno (Ređenje svećenika, Koncelebracija); ili pojedinom svećeniku (krštenje, misa); đakonu (krštenje), dok je ta kretnja laicima izričito u liturgiji zabranjena. Ništa pak ne priječi da npr. roditelji prije počinka i inače blagoslivljaju svoju djecu polaganjem ruku i znakom križa.

Pranje ruku

Ići u posjete čistim rukama uvijek se smatralo osnovnim elementom odgoja. To je sigurno još važnije kad se ide u susret s Bogom, kad se sudjeluje u božanskom banketu. I Grci i Rimljani prali su ruke prije žrtvovanja. To su činili i Hebreji, ali su mislili da pranje tijela učinkovito djeluje i na očišćenje duše. I u kršćanskoj starini duboko je bilo ukorijenjen običaj prati ruke prije molitve. Crkva je pak naglašavala

da pranje nema nikakve magične moći već da je potrebno čišćenje duše. I svećenici su prije liturgije i za vrijeme liturgije često prali ruke.

Pranje ruku često je bilo popraćeno molitvama koje su označavale smisao toga čina. Pranje ruku je znak, upozorenje i poziv da treba unutrašnjom čistoćom služiti Gospodinu i oltaru.

Svećenici su uvijek prali ruke prije nego počnu oblačiti liturgijsko ruho i prije nego pristupe svetom činu. Liturgijsko pranje u užem smislu je završni čin prinosa darova u misi. Nastalo je zbog praktične potrebe, da se ruke koje su se zaprljale primanjem darova i kađenjem operu prije nego se pristupi najsvetijem dijelu euharistijskog slavlja.

Pranje prstiju poslije pričesti je fakultativno, više je to izraz poštovanja prema Euharistiji ukoliko se radi o prahu ili mrvicama koje više nemaju izgled kruha, jer je Kristova prisutnost vezana samo uz prilike kruha. Međutim, »kadgod se mrvica hostije zalijepi za prste, posebno iza lomljenja ili iza pričesti vjernika, neka svećenik strese prste iznad patene, ili, ako je potrebno, neka ih opere« (MR 237).⁶

Spomenimo ovdje još i obred *pranja nogu* na Sveti četvrtak. To nije ni uobičajeno hebrejsko pranje prije jela niti simbolizam čistoće već izraz bratskog služenja i ljubavi.

U starini se također od puka zahtijevalo pranje ruku ili neki slični gest koji bi simbolizirao unutrašnje očišćenje. Postojalo je i pranje ruku prije pričesti kao obaveza za puk. U tu svrhu, a ne zbog pukog ukrasa, bile su u predvorju starih bazilika postavljene fontane. Kao znak nutarnje čistoće i podsjećanje na krštenje već je davno uobičajeno kvašenje čela s vodom pri ulazu u Crkvu, kao što je još od vremena Karolinga, uobičajeno i škropljenje svatom vodom puka na početku župske mise.

Znak križa

Znak križa je još od početka kršćanstva najuobičajeniji znak susreta s Bogom i sudjelovanja u božanskom zajedništvu. Vršio se vrlo često u liturgiji i općenito u životu kršćana. Nije to bilo kakvi znak već sredstvo i znak Kristova pashalnog otajstva. »A ja, kad budem podignut sa zemlje, sve ću ljude privući k sebi«. U mnogim starim tekstovima stavlja se znak križa u odnos sa slovom »thau« hebrejskog alfabeta, a označavao je Boga. Vjerojatno je to bilo pod utjecajem riječi iz Proroka Ezekijela: »Prođi gradom Jeruzalemom i znakom 'tau' obilježi čela sviju koji tuguju i plaču« (9, 4).

Znak križa ima više značenja: Kristov pečat, pripadanje Kristu; znak vjere u Krista; znak Kristove suverene vlasti, osobito vlasti nad sotonom; znak pobjede Uskrsloga; znak milosti i blagoslova.

⁶ Usp. *Notitiae* 1972, str. 227; *Vjesnik Đakovačke biskupije*, Đakovo 1972, br. 11, str. 200-201.

Znak križa obilno se upotrebljavao u liturgijskim činima, u sakramentima i blagoslovinama. To je bilo još od početka kako nam veli sv. Augustin: »Ako se znak križa ne čini na čelu vjernikâ, na vodi s kojom smo preporođeni, na ulju krizme kojim smo pomazani, na žrtvi od koje se hranimo, ništa od svega toga nije učinjeno kako treba.«⁷

Za opću upotrebu znaka križa kod puka na Zapadu svjedoči Tertulijan kad veli: »Ako idemo na put, kad ulazimo i izlazimo, kad se odijevamo, kad se peremo ili idemo za stol, u krevet, u tim i u svim našim činima znamenujemo se znakom križa na čelu.«⁸ Za Istok svjedoči Ćiril Jeruzalemski: »Čini taj znak kad jedeš i piješ, kad sjedaš, kad ideš na počinak, kad ustaješ, kad govoriš, kad si na putu, u jednu riječ, u svakoj prigodi.«⁹

Znak križa osobito se činio da se otjera sotonu koji bi se ispriječio na putu susreta s Bogom. »Svaki put kad si napastovan, s poštovanjem znamenuj svoje čelo znakom križa«, čitamo tako u Hipolitovoj Tradiciji: »Ne stidimo se križa Kristova. Iako ga drugi skrivaju, ti ga otvoreno čini na čelu, da bi sotone, vidjevši znak Kralja, drščući pobjegli.«¹⁰ Tradicija je dakle precizirala u znaku križa onaj Božji znak s kojim će, prema Otrkivenju (7, 3), biti zabilježni vjernici zadnjih vremena, znak zaštite pred silama pakla.

Mali znak križa

U prvim počecima kršćanstva upotrebljavao se tzv. mali križ koji se činio palcem ili kažiprstom desne ruke na čelu. Kasnije se činio na prsima, tj. srcu, i ustima. Takav znak još i danas upotrebljavaju neki narodi (kod nas Slovenci), u liturgiji se upotrebljavao od početka sve do današnjeg dana, osobito pri dijeljenju nekih sakramenata i kao znamenovanje Evandjelja. U vrijeme monofizitske zablude (VI. st.) prakticirao se znak križa s dva prsta (kažiprst i palac) ili s tri prsta (srednjak i druga dva prignuta) simbolizirajući tako vjeru u dvije Kristove naravi, odnosno vjeru u presv. Trojstvo.

Veliki znak križa

Veliki znak križa koji je danas općenito u praksi, od čela do prsiju, te od ramena do ramena najprije, oko X. stoljeća, prakticirao se u redovničkim zajednicama, a zatim je prešao u liturgiju i opću upotrebu.

Dok se činio znak križa, redovito su se izgovarale različite molitvene formile, kao npr. »U ime Oca i Sina...«, kao danas; ili npr. »Sveti Bog, sveti Jaki, sveti Besmrtni, smiluj se nama!«

⁷ In Joann. 118, 5.

⁸ De coron. militis, III, 4.

⁹ Catech., IV, 14; XIII, 36.

¹⁰ Trad. apost., 37.

Spomenimo još znak križa kad svećenici blagoslivlju stvari ili narod s desnom rukom okomito i ravno ispruženom. Praksa da biskup blagoslivlje puk trostrukim znakom motivirana je okolnošću što je trebao blagosloviti mnoštvo naroda.

Propisi o liturgijskim kretnjama

Sve liturgijske kretnje treba obavljati pravilno i dostojanstveno. Na vidljiv i ljudima shvatljiv način. U skladu s funkcijom koju se vrši. Kao odraz unutarnjeg zanosa i uvjerenja. Čedno i sveto, bez sentimentalizma, sladunjavosti i teatralnosti. Vršeci kretnju pojedinac se treba nekako sjediniti sa zajednicom i izgubiti se u činu Krista i Crkve. »Svi učesnici, u znak zajedništva i jedinstva skupa, nek imaju jednako držanje tijela. Time se izražava i potiče duh i osjećaj učesnika« (MR 20). To obvezuje i svećenike i vjernike. Crkva određuje »da se za što djelatnije sudjelovanje puka vodi briga i o činima, kretnjama i stavovima tijela« (SC 30).

Premalo je učinjeno ako se vjernike samo poučilo kad treba sjesti, kad stajati, kad klečati. Liturgija je komunitarni čin. Stoga je potrebno individualistički mentalitet suvremenog čovjeka uklopiti u zajedničarski duh. Treba vjernike teološki formirati o smislu i značenju liturgijskih kretnja i stavova. Aktivno sudjelovanje predpostavlja sukladnost duha i tijela.

Za stvarno vršenje obreda nužna je i vjera pastira. Tu vjeru treba on u sebi čuvati, hraniti i podržavati. Duboka vjera nadahnut će mu dostojan način s kojim će obavljati svete liturgijske čine. Pastir treba neprestano nastojati da u sebi razvija smisao za sveto. Nije dosta samo da u sebi vjeruje. Njegova vjera treba biti vidljiva, očita, komunikativna. Ne smije se zadovoljiti s osobnom i nutarnjom vjerom, već treba dati važnost i vanjskim izrazima i odrazima vjere. Privid vjere bez odgovarajuće stvarnosti sačinjavao bi nepodnošljiv farizeizam. Intimna stvarnost vjere koja se ne bi dostatno očitovala nije dovoljna za onoga koji mora biti »forma gregis«. Božji narod nekako instinktivno osjeti da li pastir obavlja svoju funkciju s vjerom ili ne. Stoga svećenik, svjestan posvetne vrijednosti svetih čina, treba ih vršiti s najvećom pomnjom. Njegov je prvi zadatak slaviti i dijeliti sakramente i stoga za to treba pripremiti sebe i sve one za koje je zadužen da dostojno s njim sudjeluju u svetim stvarnostima.